

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 47/03-13

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte na neverejnom zasadnutí 5. februára 2003 predbežne prerokoval sťažnosť A. M., bytom B., zastúpenej advokátkou Mgr. R. Z., B., pre namietané porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu v Trenčíne a Krajského súdu v Trenčíne vo veci vedenej na Okresnom súde v Trenčíne pod sp. zn. 11 C 937/91 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť A. M. o d m i e t a pre nedostatok právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky na jej prerokovanie.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Podaním označeným ako „Sťažnosť podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky“, ktoré bolo podané poštou 20. januára 2003, sa A. M. (ďalej len „sťažovateľka“) domáhala, aby Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) rozhodol, že:

„Právo A. M. na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky bolo postupom Okresného súdu v Trenčíne a Krajského súdu v Trenčíne vo veci vedenej pod sp. zn. 11 C 937/91 porušené.

Zároveň navrhujem, aby Ústavný súd Slovenskej republiky v prípade, že vyhovie tejto sťažnosti, v zmysle čl. 127 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky vrátil vec vedenú pod sp. zn. 11 C 937/91 na ďalšie konanie.“

Sťažovateľka podala taktiež návrh na rozhodnutie o procesných otázkach:

„V súlade s ustanovením § 52 ods. 2 zákona č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov navrhujem, aby Ústavný súd Slovenskej republiky odložil vykonateľnosť rozsudku Krajského súdu v Trenčíne č. k. 5 Co 144/00-183, a to z dôvodu, že na základe predmetného rozhodnutia dochádza k ukončeniu aplikácie uznesenia Okresného súdu v Trenčíne č. k. 11 C 937/91-129 v spojení s uznesením Krajského súdu v Trenčíne č. k. 5 Co 588/00-181, ktoré nadobudlo právoplatnosť dňa 20. 11. 2002. Citovanými uzneseniami bolo zakázané odporcovi S. I. k. T. T. akýmkoľvek spôsobom nakladať s nehnuteľnosťami z dôvodu existencie obavy, že by ich pred právoplatným skončením veci scudzil, čím by sa zmarilo celé konanie.“

2. Sťažovateľka uviedla, že vo veci o vydanie nehnuteľnosti bolo jej právo na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) porušené postupom Okresného súdu v Trenčíne (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 937/91 a postupom Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 144/00 z dvoch hlavných dôvodov.

Okresný súd sa vôbec nezaoberal otázkou „zákonnosti nadobudnutia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam štátom, neskôr právnym predchodcom S. I. k. T. T.“ (ďalej len „S. I. k.“) a krajský súd sa touto otázkou odmietol zaoberať. Hoci zo spisového materiálu je zrejmé, že jej právni predchodcovia si v zmysle zákona č. 128/1946 Sb. zo 16. mája 1946 o neplatnosti niektorých majetkově-právných jednaní z doby nesvobody a o nárococh z této neplatnosti a z jiných zásahů do majetku vzcházejících (ďalej len „zákon č. 128/1946 Zb.“)

uplatnili v rámci reštitúcie nárok na vrátenie nehnuteľnosti, výsledok reštitučného konania nebol obom súdom známy, pretože príslušné reštitučné spisové materiály sa stratili (nesplnenie povinností súdov podľa § 6 a nasl. zákona Slovenskej národnej rady č. 149/1975 Zb. o archívniectve v znení neskorších predpisov). V dôsledku toho súdy dospeli k záveru, že vlastnícke právo jej právnym predchodcom obnovené nebolo. Keďže výsledok reštitučného konania vedeného jej právnymi predchodcami má zásadný význam pre posúdenie otázky vydania nehnuteľnosti a strata reštitučných spisov nemôže byť na jej ujmu, súdy mali samostatne posúdiť otázku deklarácie vlastníckeho práva jej predchodcov.

Okresný súd a krajský súd tiež odmietli zhodnotiť legalitu znárodnenia nehnuteľnosti. Sťažovateľka preukazovala, že znárodnenie nehnuteľnosti bolo v príkrom rozpore s vtedy platným zákonom č. 125/1948 Sb. zo 6. mája 1948 o znárodnění přírodních léčivých zdrojů a lázní a o začlenění a správě konfiskovaného lázeňského majetku (ďalej len „zákon č. 125/1948 Zb.“), na základe ktorého sa znárodňovali zoštatnením prírodné liečivé zdroje, kúpeľný majetok a iný súvisiaci majetok. Nehnuteľnosti takýmto majetkom však neboli.

II.

1. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa ods. 2 citovaného ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

2. Predmetom súdneho konania je žaloba sťažovateľky (ako navrhovateľky) proti odporcovi S. I. k. o vydanie nehnuteľnosti – hotela O., predtým vila O. v T. T. - vedenej ako parc. č. 368 o výmere 421 m² a parc. č. 370 o výmere 4 280 m² - na evidenčnom liste č. 191 SG T., k. ú. T. T., o ktorej rozhodovali naposledy okresný súd rozsudkom č. k. 11 C 937/91-90 zo 6. októbra 1999 a krajský súd rozsudkom č. k. 5 Co 144/00-183 zo 4. septembra 2002. Okresný súd žalobu zamietol a krajský súd, ktorý rozhodoval o odvolaní sťažovateľky proti rozsudku okresného súdu, tento rozsudok potvrdil (právoplatnosť nadobudol 20. novembra 2002).

Vzhľadom na princíp subsidiarity pre vzťah ústavného súdu ku všeobecným súdom, ktorý vyplýva predovšetkým z čl. 127 ods. 1 ústavy, ústavný súd v tomto prípade posudzuje iba konanie krajského súdu vedené pod sp. zn. 5 Co 144/00 a jeho rozsudok zo 4. septembra 2002 (doručením tohto rozsudku oprávneným osobám sa stal rozsudok okresného súdu právoplatným). Sťažovateľka si totiž mohla ochraňovať svoje právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy – ak jej ho mal porušovať okresný súd – na krajskom súde (podaním odvolania proti rozsudku okresného súdu), a nie na ústavnom súde.

Sťažovateľka si uplatňovala nárok na vydanie nehnuteľnosti z dvoch titulov. Jedným bol § 6 ods. 1 písm. k) zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o mimosúdnych rehabilitáciách“). To znamená, že vec v rozhodnom období (od 25. februára 1948 do 1. januára 1990) prešla na štát znárodnením vykonaným v rozpore s vtedy platnými predpismi. Za oprávnenú osobu sa považovala podľa § 3 ods. 2 písm. c) citovaného zákona. Druhým titulom bol § 126 Občianskeho zákonníka (ochrana vlastníckeho práva vlastníka).

Zo skutkových zistení krajského súdu (v spojení so skutkovými zisteniami okresného súdu) vyplýva, že pri nehnuteľnostiach, ktorých vydania sa sťažovateľka domáha, figurovali pôvodne ako vlastníci L. F. s manželkou P. F. a D. F. (rodičia, resp. strýko J. M., manžela sťažovateľky, ktorý zomrel v roku 1979 ako bezdetný). V roku 1941 sa však dostali do dočasnej správy A. M., ktorá ich v roku 1944 aj arizovala (stala sa ich vlastníčkou). Napriek tomu, že okresný súd uznesením sp. zn. Nc II 708/46 z 22. marca 1948 predbežným opatrením podľa § 11 ods. 2 zákona č. 128/1946 Zb. zveril nehnuteľnosti do držby a úžitku pôvodných vlastníkov, neznamenalo to obnovenie ich vlastníctva a k tomuto ani nedošlo. Podľa § 2 ods. 3 písm. a) až c) zákona č. 125/1948 Zb. boli nehnuteľnosti znárodnené a podľa § 11 ods. 1 cit. zákona boli odovzdané do správy predchodcu S. I. k. výmerom ministerstva zdravotníctva z 31. januára 1952 č. 72-242/146-1952. V čase znárodnenia nehnuteľnosti bola ich vlastníčkou A. M.

K prvému titulu uplatneného nároku sťažovateľkou na základe zákona o mimosúdnych rehabilitáciách [§ 6 ods. 1 písm. k), § 3 ods. 2 písm. c)] krajský súd uviedol, že vzhľadom na znenie § 3 ods. 2 označeného zákona sťažovateľka nie je oprávnenou osobou, ako nesprávne uvádzala. Ak by mala byť takouto osobou, musela by byť manželkou vlastníka samotného.

Ohľadne druhého titulu podľa § 126 Občianskeho zákonníka krajský súd zdôraznil, že základným predpokladom úspešnosti rei-vindikačnej žaloby je preukázanie vlastníckeho práva žalobcu.

Hoci si pôvodní vlastníci uplatnili na základe zákona č. 128/1946 Zb. nárok na reštitúciu, čoho dôkazom bolo predbežné opatrenie z 22. marca 1948, k vydaniu rozhodnutia vo veci samej nedošlo, ale naopak, nehnuteľnosti sa stali predmetom znárodnenia na základe zákona č. 125/1948 Zb. (prešli do vlastníctva štátu zo zákona). Navrhovateľka spochybňovala platnosť znárodnenia tým, že bolo vykonané v rozpore s vtedy platnými právnymi predpismi. Krajský súd ale uviedol, že preskúmať, či znárodnenie bolo uskutočnené v súlade alebo v rozpore s vtedy platnými predpismi, môže súd len v konaní o vydanie nehnuteľnosti podľa zákona o mimosúdnych rehabilitáciách

v súvislosti so zisťovaním, či nehnuteľnosti prešli na štát podľa § 6 ods. 1 písm. k). V danom prípade však vydanie nehnuteľnosti podľa tohto zákona do úvahy neprichádza, lebo návrh nepodala oprávnená osoba.

Krajský súd potom dospel k záveru, že sťažovateľka v konaní nepreukázala svoje vlastnícke právo k nehnuteľnostiam, ktoré žiadala vydať (bolo naopak preukázané, že vlastníkom týchto nehnuteľností sa stal štát).

3. Predmetom posúdenia ústavného súdu je tvrdenie sťažovateľky o porušení jej práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy postupom a rozsudkom krajského súdu zo 4. septembra 2002 z dôvodov, ktoré sú v podstate uvedené v časti I v 2. bode odôvodnenia tohto uznesenia.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Obsahom základného práva na súdnu ochranu je umožniť každému reálny prístup k súdu, pričom tomuto základnému právu zodpovedá povinnosť súdu o veci konať a rozhodnúť (II. ÚS 88/01). V náleze sp. zn. I. ÚS 13/00 z 10. júla 2001 ústavný súd o. i. uviedol: „Z postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutie všeobecných súdov, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01).“

Postup krajského súdu a jeho rozsudok zo 4. septembra 2002, ktorým potvrdil zamietajúci rozsudok okresného súdu zo 6. októbra 1999 o žalobe sťažovateľky o vydanie nehnuteľnosti – z dôvodov, že nie je oprávnenou osobou podľa § 3 ods. 2 písm. c) zákona

o mimosúdnych rehabilitáciách a nepreukázala svoje vlastnícke právo k nehnuteľnosti – nie sú svojvoľné a ani zjavne neodôvodnené, a preto nie je daná právomoc ústavného súdu, aby vstupoval do konania alebo rozhodovania krajského súdu. Pre nedostatok právomoci ústavného súdu na prerokovanie sťažnosti sťažovateľky bola táto odmietnutá podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Právomoc ústavného súdu podľa v súčasnosti platnej právnej úpravy (čl. 127 ústavy a § 49 a nasl. zákona o ústavnom súde) mu neumožňuje, aby sa podieľal na náprave historických krívd, ktoré nastali zásahmi do majetku právnych predchodcov sťažovateľky v minulosti a neboli odčinené (dočasná správa, arizácia, znárodnenie).

Po odmietnutí sťažnosti už potom neprichádzalo do úvahy, aby ústavný súd rozhodoval o návrhu sťažovateľky na odloženie vykonateľnosti rozsudku krajského súdu zo 4. septembra 2002 podľa § 52 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. februára 2003